

JOBBER DE UFØRETRYGDEDE MER ETTER UFØREREFORMEN I 2015?

Av Ragnar Hjellset Alne

Sammendrag

1. januar 2015 ble det innført et nytt regelverk for uføretrygd. Reformen skulle tilpasse uføre-regelverket til det nye regelverket for alderspensjon som ble innført i 2011. Samtidig som de to regelverkene ble samkjørt, ble også de økonomiske insentivene de uføretrygdede har for å arbeide endret. I artikkelen estimerer vi hvilken effekt denne endringen har hatt på de uføretrygdedes arbeidsdeltakelse. Ved bruk av differanse-i-differanse modeller, estimerer vi hvilken effekt uførereformen har hatt på antall arbeidstimer de uføretrygdede arbeider, og på sannsynligheten for at de uføretrygdede er i arbeid.

I modellen for arbeidstid finner vi at uføretrygdede med 100 prosent uføregrad og minimum ett registrert arbeidsforhold, har hatt en økning på 1,0 arbeidstime per uke, eller 7,5 prosent sammenlignet med før uførereformen. For uføretrygdede med gradert uførhet finner vi ingen signifikant endring i antall arbeidstimer. I modellen som estimerer sannsynligheten for å være i arbeid, finner vi ingen signifikant endring for personer med 100 prosent uføregrad, men i gruppen med gradert uførhet har sannsynligheten for å være i arbeid sunket med 1,9 prosent.

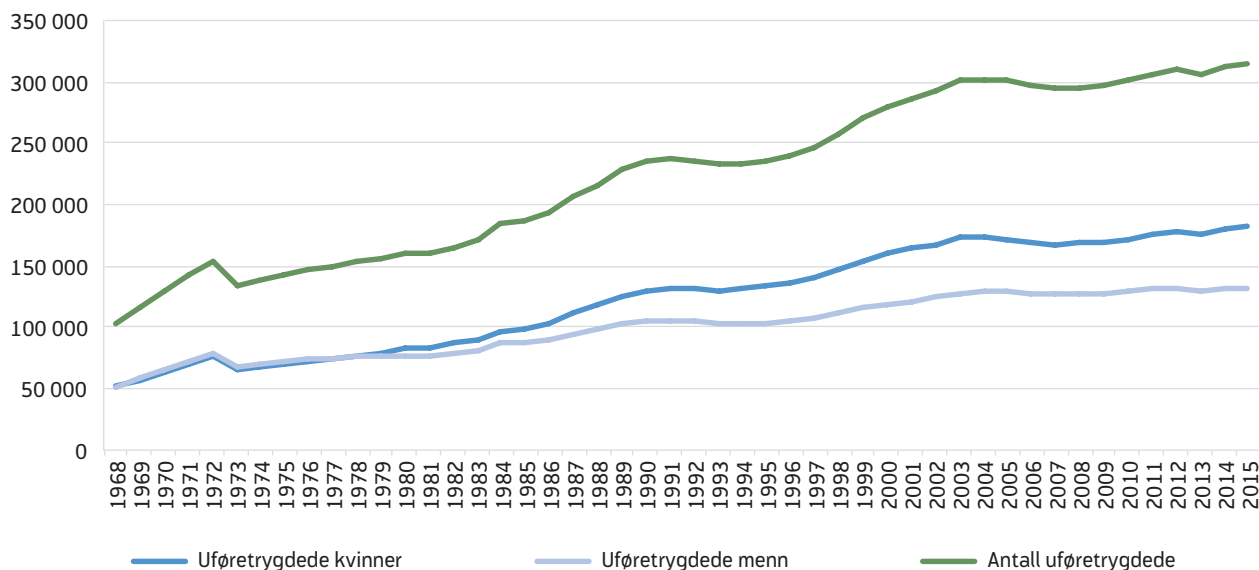
Et viktig funn i analysen er altså at det er personer med høy uføregrad som har respondert positivt på reformens økonomiske insentiver til å arbeide. Dette viser at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom uføregrad og restarbeidsevne, men at arbeidsevnen til uføre kan forandre seg over tid.

Innledning

Det har over tid vært sterk vekst i hvor mange som får uføretrygd i Norge (figur 1 og figur 2). Antallet uføretrygdene er tredoblet i perioden fra 1967 til 2015, og andelen uføretrygdene av personer i arbeidsfør alder (18–67 år) har doblet seg i samme tidsperiode. Fra

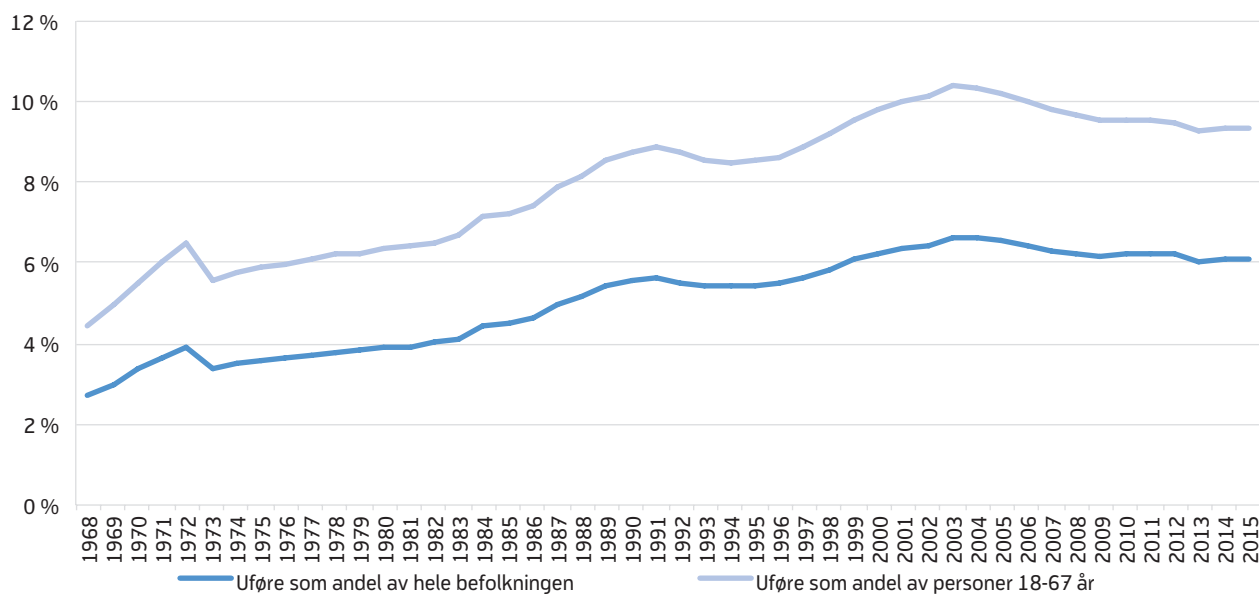
2003 til 2015 har antallet uføretrygdene fortsatt å stige, mens andelen av befolkningen nådde sitt maksimum i 2003. Noe av årsaken til dette er innføringen av en tidsbegrenset uførestønad i 2004. De som var på denne ordningen ble senere overført til arbeidsavkla-

Figur 1. Utviklingen i antall uføretrygdene i Norge

Kilde: NAV

Figur 2. Uføretrygdene som andel av befolkningen. Prosent

Kilde: NAV

ringspenger, en endring som gjør det vanskelig å tolke utviklingen i antall uføretrygdde etter 2003.

For å reversere veksten i uføretrygden, har det over tid vært iverksatt ulike endringer i regelverket, særlig for å bidra til at de uføretrygdde bruker restarbeidsevnen sin. De uføretrygdde har blant annet fått beholde retten til å motta uføretrygd dersom de prøver seg i arbeid, en ordning som før uførereformen i 2015 ble kalt en «hvilende pensjonsrett».

Den hvilende pensjonsretten ble først introdusert i 1994, og er senere utvidet flere ganger (1997, 2006 og 2015). Dette er gjort ved å utvide tidsperioden uføretrygdde beholder retten til uføreytelsen dersom de prøver seg i arbeidsmarkedet. Etter uførereformen i 2015 er tidsbegrensningen på den hvilende pensjonsretten fjernet, og retten har skiftet navn til *hvilende rett til uføretrygd*. Navneskiftet kommer av at uførepensjonen har skiftet navn til uføretrygd etter uførereformen i 2015.

Den hvilende retten til uføretrygd gjør at alle uføretrygdde har muligheten til å bruke en eventuell restarbeidsevne, uten å risikere at uføretrygden blir redusert hvis helsesituasjonen forverres. Dette gjelder også personer med 100 prosent uførhet, selv om de gjennom sin uføregrad er vurdert til å ha mistet hele inntektsevnen. Det kan allikevel tenkes at helsetilstanden til en del av de uføretrygdde er varierende, og at den hvilende retten til uføretrygd gjør det mulig for denne gruppen å delta i arbeidslivet i perioder der helsetilstanden er god.

Hovedmotivasjonen bak uførereformen i 2015 var å tilpasse regelverket for uføretrygd til reglene for alderspensjon som ble innført i 2011, men samtidig ønsket man å introdusere et regelverk som i større grad ville motivere de uføretrygdde til å benytte restarbeidsevnen sin (NOU 2007:4). Målet med hensyn på arbeidstilbud var at de uføretrygdde som allerede jobbet, skulle øke antallet arbeidstimer, mens uføretrygdde utenfor arbeidsmarkedet skulle delta i arbeidslivet i større grad enn før.

Det nye regelverket for uføretrygd (Prop. 130 L, 2010–2011) fortsetter dermed utviklingen i retning av

å motivere uføretrygdde til å bruke restarbeidsevnen sin. Regelverket inneholder, i tillegg til den hvilende retten til uføretrygd, også andre økonomiske insentiver til å arbeide. Alle uføretrygdde kan nå jobbe fritt, uavhengig av uføregrad, og avkortningen av uføretrygd mot arbeidsinntekt avhenger av hvor stor andel av tidligere inntekt som er kompensert gjennom uføretrygden ved 100 prosent uførhet. Det er dermed størrelsen på uføretrygden relativt til tidligere arbeidsinntekt (reell kompensasjonsgrad) som bestemmer i hvilken grad uføreytelsen blir avkortet mot arbeidsinntekt etter uførereformen. Insentivordningen til å arbeide gjør at enhver kombinasjon av arbeidsinntekt og uføretrygd gir høyere netto utbetaling enn uføretrygd alene. I det gamle regelverket begrenset inntektstaket i regelverket arbeidstilbudet til de uføretrygdde, der størrelsen på inntektstaket var avhengig av uføregraden.

Tidligere studier har vist at de uføretrygdde som gruppe har en ubrukt restarbeidsevne (Bound 1989;

VILKÅR FOR MOTTAK AV UFØRETRYGD

Følgende punkter må oppfylles for at en person skal ha rett til å motta uføretrygd (folketrygdlovens kapittel 12):

- Vedkommende må i hovedsak ha vært medlem i folketrygden tre år før uføretidspunktet. Det kan gjøres unntak fra dette dersom uførheten skyldes yrkesskade.
- For å kunne motta uføretrygd må vedkommende ha «varig sykdom, skade eller lyte», som betyr at uførheten må ha en medisinsk årsak, og sykdommen må være langvarig.
- Personen må være i alderen 18 til 67 år.
- Personens evne til å utføre inntektsgivende arbeid må i hovedsak være nedsatt med minst 50 prosent, men det gjøres unntak blant annet ved yrkesskade, hvor 30 prosent redusert inntektsevne er tilstrekkelig.
- Den som gis uføretrygd skal ha gjennomgått hensiktsmessig medisinsk behandling eller attføring med mål om å bedre inntektsevnen, med mindre det er åpenbare grunner til at dette ikke vil forbedre helsetilstanden eller inntektsevnen.

Ved fullstendig tap av inntektsevnen innvilges det 100 prosent uføretrygd, mens personer som har en restarbeidsevne mottar graderte ytelser etter hvor stor restarbeidsevnen er.

Chen og van der Klaauw 2008; Von Wachter mfl. 2011; Maestas mfl. 2013; French og Song 2014; Kostøl og Mogstad 2014). Kostøl og Mogstad (2014) viste også at de uføretrygdene i Norge responderer positivt på økonomiske insentiver til å arbeide mer. Formålet med denne artikkelen er å undersøke om de økte økonomiske insentivene til å arbeide etter uførereformen, har ført til at flere uføretrygdene arbeider, eller til at de uføretrygdene som har ett eller flere arbeidsforhold arbeider flere timer etter reformen.

Bakgrunn for uførereformen

Uførereformen kom som et resultat av alderspensjonsreformen som ble innført i Norge i 2011. Alderspensjonsreformen skapte det som i forarbeidene til uførereformen er kalt et pensjonsgap (NOU 2007:4), der det ville være økonomisk fordelaktig for enkelte personer å gå over på uføretrygd i alderen 62 til 67 år, fremfor å ta ut tidlig alderspensjon. Pensjonsgapet tvang gjennom endringer i uføreregelverket, og når reglene for uføretrygd skulle tilpasses pensjonssystemet, var det samtidig ønskelig at det nye regelverket skulle motivere uføretrygdene til å øke sitt arbeidstilbud. Økningen i arbeidstilbudet skulle komme både gjennom flere arbeidstimer for dem som allerede var i arbeid, og gjennom at en større andel av de uføretrygdene deltok i arbeidsstyrken.

Endringer i uføreregelverket etter reformen i 2015

Under det gamle regelverket ble uføretrygden beregnet på omtrent samme måte som alderspensjon ble beregnet før alderspensjonsreformen i 2011. Det var da lagt til grunn en fremtidig alderspensjonsopptjening som om personen hadde fortsatt i arbeid frem til 67 år. Etter uførereformen beregnes uføretrygden ut fra beste gjennomsnittlige arbeidsinntekt i tre av de fem siste årene før uføretidspunktet. Uføretrygden er 66 prosent av den gjennomsnittlige inntekten i de tre beste innteksårene, og utbetalt uføretrygd og uføregrad justeres ned i forhold til restarbeidsevnen til uføremottakeren.

Fastsettingen av inntekt før uførhet har et tak på 6G etter uførereformen, og minstesatsen er 3,5G (3,3G for personer som lever sammen med ektefeller, 4,5G for unge uføre). G er grunnbeløpet i folketrygden, og

per 1. mai 2015 var 1G lik 90 068 kroner.¹ Regelverket gir en minste årlig ytelse på 2,28G for uføretrygdene som lever sammen med ektefelle, mens enslige har en minste årlig ytelse på 2,48G.

Personer med gjennomsnittlig inntekt over 6G før uførhet, vil på grunn av inntektstaket i beregningsgrunnlaget oppleve at utbetalt uføretrygd er lavere enn 66 prosent av tidligere arbeidsinntekt. Dette betyr at den reelle kompensasjonsgraden er lavere enn 66 prosent. Andre har en reell kompensasjonsgrad som er høyere enn 66 prosent av tidligere arbeidsinntekt, på grunn av at regelverket også har et inntektsgulv i beregningsgrunnlaget. Den formelle kompensasjonsgraden i uføreregelverket er altså 66 prosent, men taket og gulvet i beregningsgrunnlaget for inntekt før uførhet gjør at den reelle kompensasjonsgraden kan være ulik den formelle kompensasjonsgraden.

Regler for arbeidsinntekt før og etter uførereformen

Før uførereformen i 2015 hadde personer med 100 prosent uførhet en friinntekt på 1G. Ved overskridelse av friinntekten på 1G, ble uføregraden revurdert og trygdeutbetalingene redusert. I praksis betydde dette at personer med 100 prosent uførhet hadde få insentiver til å opparbeide seg en arbeidsinntekt over 1G. For personer med gradert uførhet var friinntekten satt i vedtaksbrevet for uførepensjonen, men også for dem med gradert uførhet straffet det seg å ha en inntekt over inntektstaket.

Før uførereformen hadde de uføretrygdene en hvilende pensjonsrett i fem år. Dermed hadde de muligheten til å prøve seg i arbeidslivet i fem år uten at retten til å motta uføretrygd falt bort. Etter uførereformen har de uføretrygdene fremdeles muligheten til å prøve seg i arbeid, men retten til å motta uføreytelsen faller ikke bort, slik den gjorde før uførereformen.

Uføregraden er også upåvirket dersom uføretrygdene prøver seg i arbeid etter uførereformen, noe som betyr at de uføretrygdene beholder både retten til uføretrygd

.....
¹ Kilde: NAV. Hentet 02.09.2016, fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Utbetalinger/Grunnbeloepet+i+folketrygden>.

og uføregraden dersom arbeidstilbudet økes. Det nye regelverket belønner arbeid ved at enhver kombinasjon av uføretrygd og lønn gir større netto utbetaling enn ved uføretrygd alene, og de uføretrygdene har dermed ikke lenger et inntektstak på 1G. En gradvis reduksjon av uføretrygden mot arbeidsinntekt over 0,4G – kalt reduksjonsmodellen – har erstattet inntektstaket i det gamle regelverket.

Reduksjonsmodellen frikobler uføregraden fra restarbeidsevnen, fordi reduksjonen av uføretrygd mot arbeidsinntekt ikke avhenger av uføregraden. Det er isteden hvor stor andel av tidligere arbeidsinntekt uføretrygden ville erstattet ved 100 prosent uførhet, altså den reelle kompensasjonsgraden, som bestemmer hvilke økonomiske insentiver de uføretrygdene har for å opparbeide seg en arbeidsinntekt utover 0,4G. For en person med gradert uførhet blir det dermed kalkulert hvilken utbetalt uføretrygd denne personen ville hatt ved hundre prosent uførhet, og på bakgrunn av dette beløpet og tidligere arbeidsinntekt beregnes den reelle kompensasjonsgraden. Det såkalte «reduksjonsbeløpet» av uføretrygd mot arbeidsinntekt bestemmes av følgende formel, som gjelder for alle uføretrygdene:

Reduksjonsbeløpet = overskytende inntekt over 0,4G x reell kompensasjonsgrad

Formelen som beregner reduksjonsbeløpet viser at personer med en høy reell kompensasjonsgrad vil ha mindre insentiver til å arbeide enn personer med lav reell kompensasjonsgrad. Grunnen til dette er at reduksjonsbeløpet som avkorter uføretrygden mot arbeidsinntekt er størst for personer som har hatt en lav arbeidsinntekt før uførhet, fordi denne gruppens reelle kompensasjonsgrad er høy. Det er de med høy inntekt før uførhet som har størst insentiver til å arbeide etter uførereformen, fordi denne gruppen har en lav reell kompensasjonsgrad.

Overgangsperioden 2015–2018

Uførereformen påvirker personer som var uføretrygdet før 1. januar 2015 ulikt sammenliknet med dem som er blitt uføretrygdet etter innføringen av uførereformen. Dersom man var mottaker av uføretrygd før 1. januar 2015, tar man del i en overgangsordning fra

det gamle til det nye uføreregelverket. Alle uføretrygdene er dermed underlagt det nye regelverket etter uførereformen, men overgangsordningen gir personer som er overført til det nye regelverket en periode til å tilpasse seg regelendringene.

Overgangsperioden varer fra 2015 til 2018, og den gir dem som er overført fra gammelt til nytt regelverk et skattefradrag i 2015 som tilsvarer 100 prosent av nedgangen i utbetalt uføretrygd utover 4000 kroner etter skatt. Skattefradraget gjør at netto utbetalt uføretrygd i 2015 blir omtrent like høy som i 2014 for personer som tar del i overgangsordningen. Den midlertidige skattefordelen faller gradvis bort i perioden frem mot 2018.

Overgangsordningen gir også ulike fribeløp før reduksjonsmodellen slår inn for de uføretrygdene. Etter uførereformen er fribeløpet for dem som er overført til nytt regelverk 2/3G før uføretrygden avkortes mot arbeidsinntekt. Friinntekten er 0,4G for personer som er blitt uføretrygdet etter at uførereformen ble innført. Dermed er inntektstaket fjernet for alle uføretrygdene etter uførereformen.

At den hvilende retten til å motta uføretrygd ikke lenger er begrenset til fem år, gjør at uføretrygdene med varierende helsetilstand lettere vil kunne prøve seg i arbeidslivet. Alle uføretrygdene kan benytte fordelene uførereformen gir med tanke på arbeidstilbud, uavhengig av om de tar del i overgangsordningen eller ikke. Risikoen ved å øke arbeidstilbudet er dermed fraværende for de uføretrygdene etter uførereformen, og dette skal motivere de uføretrygdene til å øke arbeidstilbudet sitt.

Forventet effekt av uførereformen

Vi analyserer om uførereformen har påvirket det gjennomsnittlige antall arbeidstimer for de uføretrygdene som er i arbeid. I tillegg analyserer vi hvilken effekt reformen har hatt på sannsynligheten for at uføretrygdene er i arbeid, uavhengig av hvor mye de jobber. Analysen av forventede effekter er basert på en neoklassisk arbeidstilbudsmodell (se Laing 2011, kapittel 4 og 9) som predikerer hva som skjer med hensyn på

antall arbeidstimer de uføretrygdene arbeider, og sannsynligheten for at de uføretrygdene er i arbeid.

Forventet effekt på gjennomsnittlig antall arbeidstimer

Det er usikkert hvordan uførereformen påvirker arbeidstilbudet målt i antall arbeidstimer per dag. Uføretrygden blir avkortet mot arbeidsinntekter over 0,4G etter uførereformen, og dermed er friinntekten redusert til 0,4G fra 1G, som var den gamle friinntekten for personer med 100 prosent uførhet. Reduksjonsmodellen gjør at alle inntekter under 1G gir samme eller lavere utbetalinger etter uførereformen, sammenliknet med før uførereformen, gitt at de uføretrygdene ikke forandrer antall arbeidstimer eller timelønn. Ved uendrede preferanser har dermed fritid blitt billigere gjennom at arbeid er mindre lønnsomt i inntektsområdet fra 0,4G til 1G. Reduksjonsmodellen skal dermed i teorien redusere arbeidstilbudet til de uføretrygdene, dersom inntektstaket på 1G i praksis ikke begrenset arbeidstilbudet til de uføretrygdene før reformen.

Tidligere studier, deriblant Aakvik mfl. (2001), har imidlertid vist at en heving av inntektstaket påvirker arbeidstilbudet til de uføretrygdene positivt. På bakgrunn av dette er det forventet at den negative effekten av reduksjonsmodellen vil motvirkes av at inntektstaket på 1G er fjernet etter uførereformen. Fjerningen av inntektstaket har gjort at mulighetsområdet for optimal tilpasning av arbeidstilbudet er blitt større, noe som kan ha en positiv effekt som potensielt overgår den negative effekten av reduksjonsmodellen. De uføretrygdene har dermed etter uførereformen mulighet til å opparbeide seg arbeidsinntekter over inntektstaket i det gamle uføreregelverket.

På grunn av de to motstridende effektene som påvirker arbeidstilbudet samtidig, vil ikke en teoretisk diskusjon av effektene kunne avgjøre hvordan det nye uføreregelverket påvirker arbeidstilbudet til de uføretrygdene. Derfor utfører vi i denne artikkelen en empirisk analyse, for å estimere om inntektstaket på 1G i det gamle regelverket var en faktisk eller en teoretisk restriksjon på arbeidstilbudet til de uføretrygdene.

Jacobsen og Thune (2013) antydte før uførereformen at det særlig blant de eldste med 100 prosent uføretrygd, kan finnes individer som tilpasset arbeidstilbudet i underkant av inntektsgrensen på 1G. Både Friedberg (2000) og Aakvik mfl. (2001) tyder også på at uføretrygdene kan ha tilpasset arbeidstilbudet sitt i underkant av inntektstaket før uførereformen, og at inntektstaket dermed var en faktisk begrensning på arbeidstilbudet. Friedberg (2000) fant i sin studie at individer har en tendens til å tilpasse seg rundt grenseverdier, slik som inntektstaket i det gamle uføreregelverket, og Aakvik mfl. (2001) fant en økning i arbeidstilbudet til de uføretrygdene i Norge etter at inntektstaket ble økt fra 0,5G til 1G.

For at antall arbeidstimer de uføretrygdene jobber skal øke som et resultat av uførereformen, må de positive effektene av at inntektstaket er fjernet overgå de negative effektene av reduksjonsmodellen. En økning i arbeidstilbudet målt i antall arbeidstimer avhenger dermed av at de uføretrygdene hadde en ubenyttet restarbeidsevne før uførereformen, og at det var inntektstaket i det gamle regelverket som gjorde at denne restarbeidsevnen var ubrukt. Arbeidstilbudet vil derimot bli redusert dersom reduksjonsmodellen avkorter uføretrygden mot arbeidsinntekt i for stor grad, sammenliknet med de positive effektene fjerningen av inntektstaket gir.

Forventet effekt på sannsynligheten for å være i arbeid

Uførereformen gir få nye insentiver til å gå inn i arbeidsmarkedet for de uføretrygdene som ikke tidligere var i arbeid. Friinntekten er redusert fra 1G til 0,4G, men alle arbeidsinntekter under 0,4G er upåvirket av uførereformen. Reduksjonsmodellen gjør at de uføretrygdene som hadde en arbeidsinntekt mellom 0,4G og 1G før uførereformen får lavere utbetalinger etter uførereformen, gitt lik timelønn og arbeidstilbud.

En person med uendrede preferanser som ikke var i arbeid før reformen, vil kun gå inn i arbeidsmarkedet etter uførereformen dersom restarbeidsevnen gjør at vedkommende kan tjene en arbeidsinntekt som er høyere enn 1G. Grunnen er at alle kombinasjoner av uføretrygd og arbeidsinntekt under 1G gir samme eller en lavere total utbetaling etter uførereformen,

sammenliknet med det den samme kombinasjonen gjorde før uførereformen. Dette betyr at det nye regelverkets fordeler med tanke på arbeidstilbud må ligge i inntektsområdet som er over 1G. Dermed kommer en økning i sannsynligheten for å være i arbeid av at mulighetsområdet for arbeidsmarkedstilpasningen er utvidet. Altså må det ha vært inntektstaket i det gamle regelverket som begrenset arbeidsmarkedsdeltakelsen før uførereformen.

Det er lite trolig at en person som ikke utnyttet friinntekten på 1G i det gamle regelverket, går inn i arbeidsmarkedet etter reformen for å tjene en arbeidsinntekt lavere enn 1G, ettersom de vil oppnå en lavere netto utbetaling sammenliknet med det den samme arbeidsinnsatsen ga før uførereformen. Kun hvis uføretrygdde går fra å stå utenfor arbeidsmarkedet før uførereformen, til å opparbeide en arbeidsinntekt over 1G etter uførereformen, vil det nye uføreregelverket kunne ha en positiv effekt på sannsynligheten for å være i arbeid. Likevel kan ikke en økning i andelen uføretrygdde som arbeider utelukkes, fordi sannsynligheten for at de uføretrygdde har en arbeidsinntekt over det gamle inntektstaket (1G) har økt etter uførereformen.

Det eneste insentivet uførereformen i 2015 gir for at de uføretrygdde skal være i arbeid, ligger altså i at regelverket ikke lenger har et inntektstak. Nettoeffekten av uførereformen på sannsynligheten for at de

uføretrygdde er i arbeid er derfor uklar, og eventuelle effekter må undersøkes empirisk, slik vi gjør i denne artikkelen.

Evalueringsproblemet

Det generelle problemet ved å analysere effekten av uførereformen er at man ikke observerer uføretrygdde under det gamle og nye regelverket samtidig, noe som fører til at man ikke har en kontrollgruppe med uføretrygdde som gir et godt estimat på hvor mye de uføretrygdde ville arbeidet etter 1. januar 2015 i fravær av uførereformen. Grunnen til dette er at alle uføretrygdde er overført til det nye uføreregelverket på reformdatoen for uføretrygden.

I tillegg til det generelle evalueringsproblemet med manglende kontrollgruppe, har analysen et tilleggsproblem på grunn av en endring i datagrunnlaget på reformdatoen. Endringen i datagrunnlaget skyldes innføringen av A-ordningen. A-ordningen innebærer en endring i hvordan arbeidsgivere innrapporterer arbeidstakeres lønns- og ansettelsesforhold til offentlige etater som NAV, Skatteetaten og SSB. A-ordningen påvirker blant annet informasjonen om arbeidsforhold som er rapportert inn til NAV sitt Aa-register (Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret) etter 1. januar 2015, og Aa-registeret er kilden til arbeidsmarkedsdata som er brukt i denne analysen.

Mangelen på uføretrygdde som kan brukes som kontrollgruppe, medfører at to grupper som ikke er påvirket av uførereformen brukes som kontrollgrupper i denne analysen. Den ene kontrollgruppen er personer mellom 18 og 67 år med avviste uføresøknader i perioden fra 2011 til og med 2013, og som ikke har fått innvilget uføretrygd i etterkant av avvisningen. Den andre kontrollgruppen er alle personer i Norge i arbeidsfør alder (18 til 67 år) som ikke er uføretrygd, og som samtidig ikke har søkt på uføretrygd i perioden fra 2011 til 2013. Utviklingen i arbeidstilbudet til de to kontrollgruppene, brukes som et estimat på den utviklingen arbeidstilbudet til de uføretrygdde ville hatt i fravær av uførereformen.

Innføringen av uførereformen og A-ordningen på samme dato betyr at to ulike effekter kan påvirke det

KONTROLL- OG TILTAKSGRUPPENE I ANALYSEN

- Friske personer: Alle personer i arbeidsfør alder (18 til 67 år) som ikke er uføretrygd, og som heller ikke har søkt på uføretrygd i perioden fra 2011 til og med 2013.
- Avviste uføresøkere: Alle som har fått avslag på sin søknad om uføretrygd i perioden 2011–2013, og som ikke har fått innvilget uføretrygd i etterkant av avvisningen. Gruppen er begrenset til personer i alderen 18–67 år.
- Gradert uføre: Alle med gradert uførhet i alderen 18–67 år mellom juli 2014 og juni 2015.
- 100 prosent uføre: Alle med 100 prosent uførhet i alderen 18–67 år mellom juli 2014 og juni 2015.

METODE

I effektanalyser ønsker man gjerne å estimere en gjennomsnittlig tiltakseffekt, det vil si den effekten et tiltak har på en utfallsvariabel for populasjonen i gjennomsnitt. Etter uførereformen er alle uføretrygdede overført til det nye uføreregelverket, og den gjennomsnittlige tiltakseffekten er uførereformens gjennomsnittlige effekt på arbeidstilbudet til alle som er uføretrygdet.

Differanse-i-differanse modell

Navnet differanse-i-differanse kommer av at man sammenlikner forskjellen i utvikling mellom to grupper over to tidsperioder. Man får dermed én differanse mellom gruppene og én differanse over tid. I denne analysen brukes det to ulike kontrollgrupper og to ulike tiltaksgrupper for å estimere den gjennomsnittlige endringen i arbeidstilbudet til tiltaksgruppene. Tiltaksgruppene er personer med 100 prosent uførhet og personer med graderte uføreytelser, mens kontrollgruppene er personer med avslåtte uføresøknader og personer som ikke har søkt om uføretrygd. Modellen estimerer dermed forskjellen i utvikling av arbeidstilbudet til en tiltaksgruppe og en kontrollgruppe etter innføringen av uførereformen. Fremstillingen av metoden bygger i hovedsak på Angrist og Pischke (2008).

Den sentrale antakelsen i differanse-i-differanse modellen er at kontroll- og tiltaksgruppen ville hatt lik utvikling dersom ingen av gruppene var påvirket av uførereformen. Antakelsen om lik utvikling er vanskelig å teste, fordi man ikke vet hvor mye de uføretrygdede ville arbeidet i fravær av uførereformen. Det kan kontrolleres for forskjeller i trend før reformen, men metoden antar da at forskjellen i trend før tiltaket ville vedvart i fravær av reformen.

I denne analysen legger vi til grunn at de uføretrygdede ville hatt lik endring i arbeidstilbudet som de avviste uføresøkerne og de friske arbeiderne, dersom ingen av gruppene hadde vært påvirket av uførereformen. Det betyr at endringen i arbeidstilbudet til de friske og avviste brukes som et estimat på den endringen man forventer de uføretrygdede ville hatt i fravær av uførereformen. Det kreves ikke at gruppene har likt arbeidstilbud målt i antall arbeidstimer, siden den faste forskjellen mellom gruppene fjernes i gruppens differanse.

Differanse-i-differanse modellen vi bruker i denne artikkelen måler dermed forskjellen i utvikling mellom en tiltaks- og en kontrollgruppe før og etter reformen, der arbeidsmarkedsdata fra og med juli 2014 til og med juni 2015 brukes for å estimere endringene i arbeidstilbudet. Tiltaksgruppene er uføretrygdede med 100 prosent uførhet og uføretrygdede med gradert uførhet, mens friske arbeidere og avviste uføresøkere er kontrollgruppene. Kontrollgruppene i analysen brukes for å isolere effekten av uførereformen fra andre effekter som fører til svingninger i arbeidstilbudet, deriblant effekten av A-ordningen. Det er nødvendig at kontrollgruppen er påvirket av A-ordningen, men ikke av uførereformen, fordi differansen mellom de to gruppene skal være et estimat på effekten av uførereformen.

Modellen brukt i analysen er:

$$Y_{i,g,t} = \beta_0 + \beta_1 2015_t + \beta_2 uføretrygdet_g + \beta_3 (2015_t \cdot uføretrygdet_g) + \varepsilon_{i,g,t} \quad t = 1, \dots, T, i = 1, \dots, m \text{ og } E[\varepsilon_{i,g,t} | s, t] = 0$$

$Y_{i,g,t}$ er arbeidstilbudet til person i , som tilhører gruppe g i tidsperiode t , der t har månedlige observasjoner. Uførereformen innføres i periode s , som er januar 2015, og den binære variabelen har verdien 1 når observasjonen er gjort i eller etter januar 2015 ($t \geq s$), og verdien 0 når observasjonen er gjort før januar 2015 ($t < s$). Den andre binære variabelen, $uføretrygdet_g$, har verdien 1 dersom observasjonen tilhører tiltaksgruppen og verdien 0 dersom observasjonen tilhører kontrollgruppen. $\varepsilon_{i,g,t}$ er det stokastiske feilleddet i analysen. $2015_t \cdot uføretrygdet_g$ er et interaksjonsledd av de to binære variablene, der β_3 er estimatet på tiltakseffekten i modellen. Estimatet på tiltakseffekten i analysen er dermed:

$$\beta_3 = (\text{Arbeidstilbud}_{uføre,etter reform} - \text{Arbeidstilbud}_{uføre,før reform}) - (\text{Arbeidstilbud}_{kontrollgruppe,etter reform} - \text{Arbeidstilbud}_{kontrollgruppe,før reform})$$

Standardfeil

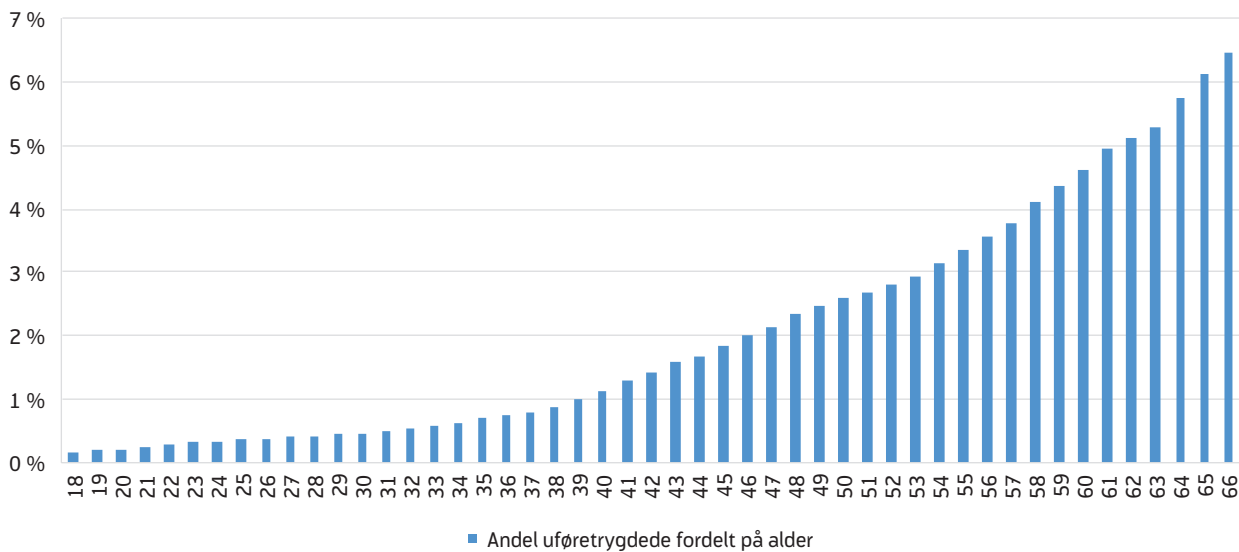
Estimatene i analysen har standardavvik som er klynget på personnummer for å ta hensyn til at hvert individ har flere observasjoner på hver side av reformdatoen. Observasjonsperioden er fra og med juli 2014 til og med juni 2015, og standardfeilene tar derfor hensyn til både seriekorrelasjon og heteroskedastisitet i feilleddet.

registrerte arbeidstilbudet til de uføretrygdede samtidig. Imidlertid er de to kontrollgruppene i analysen kun påvirket av A-ordningen. Kontrollgruppene i analysen brukes for å kontrollere for hvilken effekt A-ordningen har på det registrerte arbeidstilbudet til de uføretrygdede, i tillegg til at de gir et estimat på

den forventede utviklingen arbeidstilbudet til de uføretrygdede ville hatt i fravær av uførereformen. Differansen mellom endringen i arbeidstilbudet i tiltaks- og kontrollgruppen er dermed et estimat på tiltakseffekten av uførereformen, gitt at tiltaks- og kontrollgruppene hadde utviklet seg likt i fravær av uførereformen.

Figur 3. Aldersfordeling av de uføretrygdde i observasjonsperioden (juli 2014 til juni 2015)

Kilde: NAV

Tabell 1. Gjennomsnittsverdier i observasjonsperioden (juli 2014 til juni 2015)

	100 % uføre	Gradert uføre	Friske	Avviste
Antall observasjoner per måned	254 659	55 144	3 149 031	5 011
Gjennomsnittsalder	53,71	55,01	40,56	49,15
Gjennomsnittlig uføregrad	100	59,92	0	0
Gjennomsnittlig antall arbeidstimer per uke, arbeidsaktive personer	19,21	19,91	33,83	26,84
Andel i arbeid (%)	5,5	71,6	73,4	22,1

Kilde: NAV

Deskriptiv statistikk

Figur 3 viser at antallet uføretrygdde øker med alder, mens tabell 1 viser gjennomsnittsverdier for de fire gruppene brukt i analysen. Tabellen viser at 5,5 prosent av dem med 100 prosent uførhet deltar i arbeidslivet. De med gradert uførhet deltar i arbeidslivet i nesten like høy grad som friske personer, til tross for høyere gjennomsnittsalder, men med et lavere antall arbeidstimer per uke. Tabell 1 viser også at gruppen med avviste uføresøkere er mer lik de uføretrygdde enn gruppen med friske, dersom man studerer gjennomsnittsalder og arbeidstilbud målt i antall arbeidstimer. Det er også rimelig å anta at helsetilstanden til gruppen med avviste uføresøkere er mer lik helsetilstanden til de uføretrygdde, sammenliknet med friske personer. Av den grunn antar vi at gruppen med personer som har fått sin uføresøknad avslått utgjør den beste kontrollgruppen i analysen.

Tallene i tabell 2 viser den gjennomsnittlige fordelingen av uføretrygdde på uføregrad i observasjonsperioden. Få personer har en uføregrad som er lavere enn

Tabell 2: Antall uføretrygdde fordelt etter uføregrad i perioden juli 2014 – juni 2015

Uføregrad	Antall uføretrygdde
1-30 %	321
31-40 %	358
41-50 %	28 050
51-60 %	10 725
61-70 %	6 253
71-80 %	5 937
81-90 %	2 708
91-100 %	255 451
Totalt	309 803

Kilde: NAV

30 prosent. Dette er i tråd med uføreregelverket som sier at man i hovedsak skal ha fått redusert inntektsevnen med 50 prosent for å bli uføretrygdet, men hvor det gjøres unntak for blant annet arbeidsskader og yrkessykdom som reduserer inntektsevnen med 30 prosent.

Majoriteten av alle de uføretrygdene har 100 prosent uføregrad, og fordelingen over uføregrad og tid virker å være stabil i observasjonsperioden (se tabell A1 i appendiks). Tabell A1 er inkludert for å vise at det er en jevn fordeling av uføretrygdene etter uføregrad før og etter uførereformen, noe som viser at datasettet er balansert. Et balansert datasett indikerer at det ikke har vært en seleksjon inn eller ut av uførebeholdningen rundt reformdatoen.

Figur 4 viser at gjennomsnittsalderen til alle uføretrygdene, uansett arbeidstilknytning, ikke forandrer seg rundt reformdatoen for uføretrygden, noe som igjen indikerer at datasettet er balansert. Gjennomsnittsalderen er bortimot identisk dersom man betinger den på at de uføretrygdene har minimum ett arbeidsforhold.

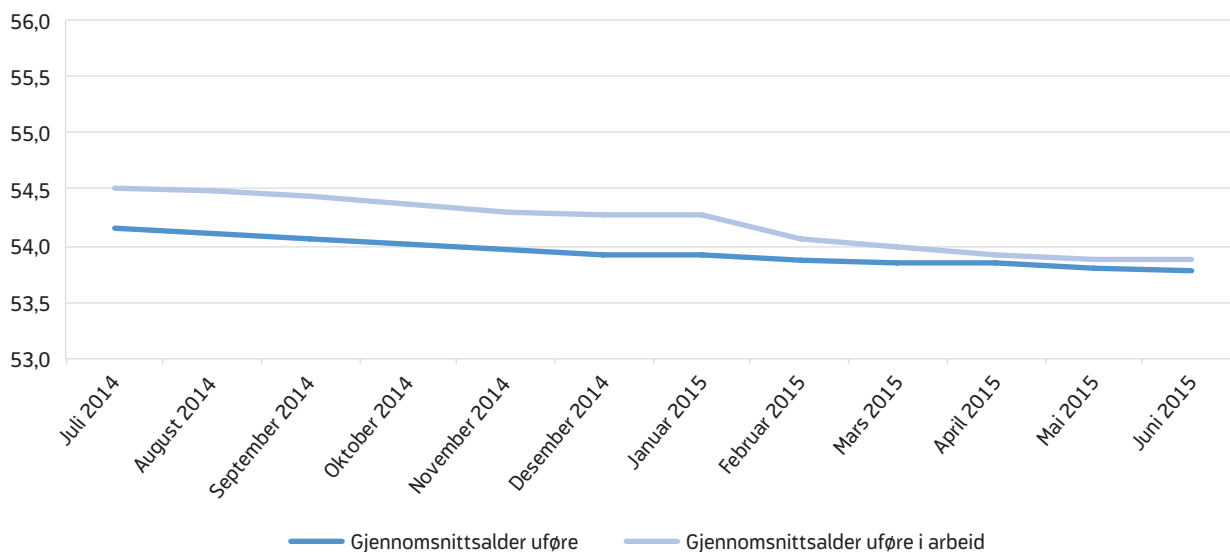
Det er et lite knekkpunkt i gjennomsnittsalderen til de uføretrygdene som er i arbeid rundt reformdatoen.

Dette kan være en indikasjon på at uførereformen har hatt en effekt, og/eller at A-ordningen kan ha forandret gruppen av uføretrygdene som er registrert i arbeid etter 1. januar 2015. Den empiriske analysen vi utfører i denne artikkelen vil skille disse to effektene fra hverandre.

Etter reformen i 2015 beholder de uføretrygdene uføregraden sin selv om de øker arbeidstilbudet. Figur 5 viser at den gjennomsnittlige uføregraden til alle uføretrygdene ligger rundt 92 prosent gjennom hele observasjonsperioden. Det er heller ikke forventet at denne skal forandre seg over tid, spesielt fordi de uføretrygdene beholder sin uføregrad etter uførereformen. For uføretrygdene som har minimum ett arbeidsforhold, er den gjennomsnittlige uføregraden i underkant av 70 prosent før reformen. Dette viser at de uføretrygdene som er i arbeid har en lav gjennomsnittlig uføregrad, sammenliknet med hele uførepopulasjonen sett under ett. Dette er naturlig siden de fleste uføretrygdene som er i jobb har gradert uføretrygd (se tabell 1).

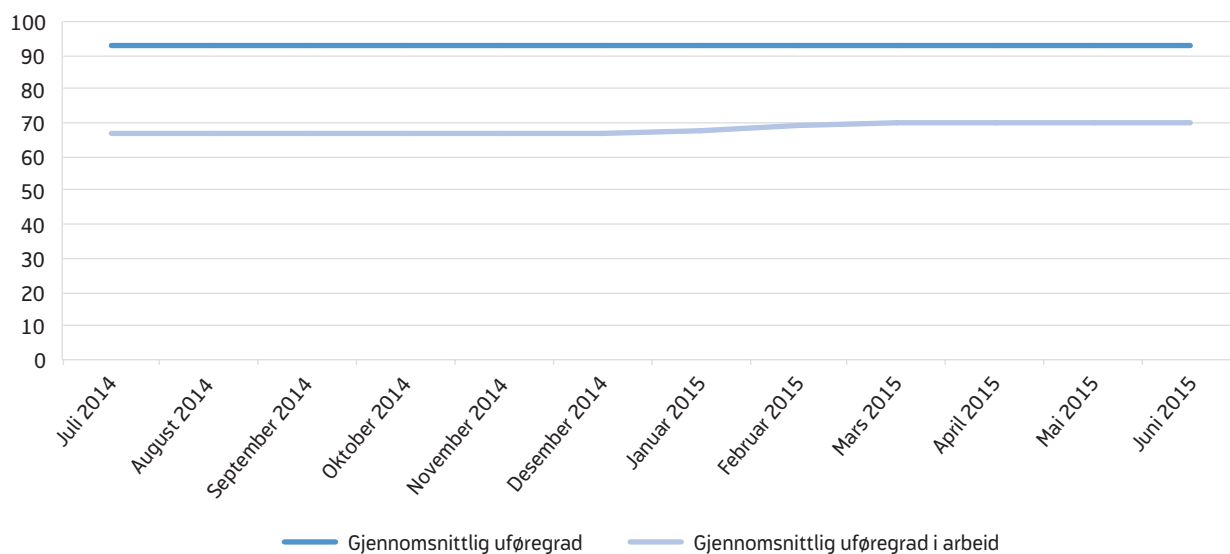
Den gjennomsnittlige uføregraden for de uføretrygdene som har minimum ett arbeidsforhold stiger etter uførereformen, noe som er spesielt siden alle beholder sin uføregrad etter uførereformen. Dette betyr at grup-

Figur 4. Gjennomsnittsalder for de uføretrygdene per måned

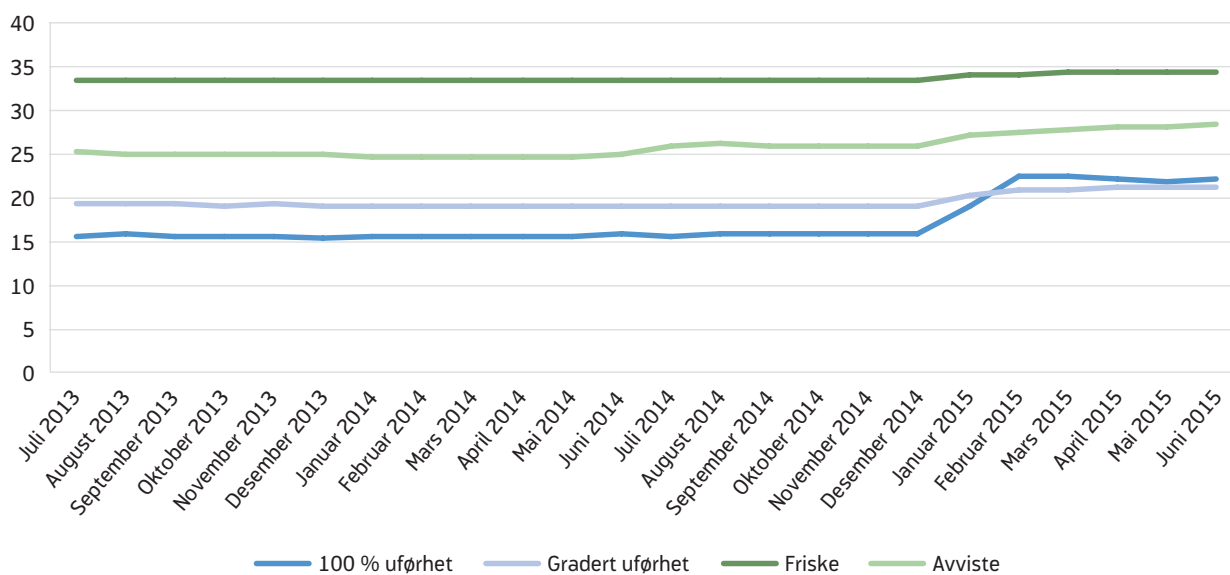
Kilde: NAV

Figur 5. Gjennomsnittlig uføregrad per måned

Kilde: NAV

Figur 6. Gjennomsnittlig antall arbeidstimer per uke, etter gruppe og måned. Personer med minimum ett arbeidsforhold

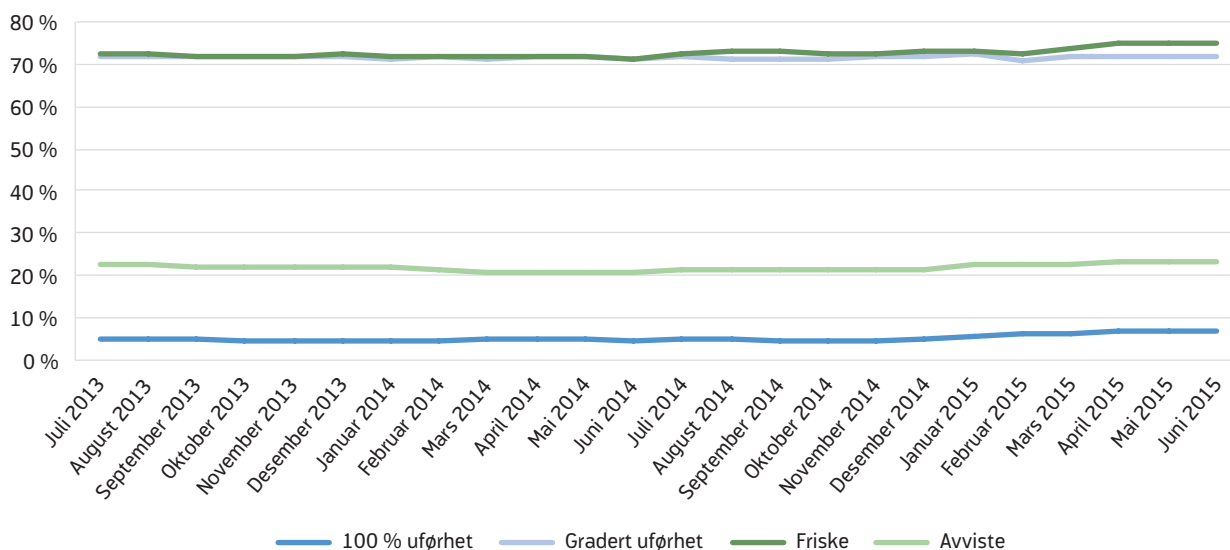
Kilde: NAV

pen med uføretrygdede som er registrert i arbeid har forandret seg etter uførereformen, og det er personer med en relativt høy uføregrad som i større grad er registrert i arbeid etter reformen. Den empiriske analysen vi utfører i denne artikkelen estimerer om endringen er forårsaket av det nye regelverket, eller om

det kun er A-ordningen som påvirker hvem som er registrert i arbeid.

Figur 6 viser at kontrollgruppene i analysen har høyere gjennomsnittlig arbeidstid per uke enn de uføretrygdede. De med 100 prosent uførhet jobber rundt 16

Figur 7. Andelen med et aktivt arbeidsforhold, etter gruppe. Prosent

Kilde: NAV

timer per uke, men den gjennomsnittlige arbeidstiden øker etter uførereformen. De tre andre gruppene i analysen har ikke en like stor endring i antall arbeidstimer etter uførereformen som gruppen med 100 prosent uførhet, og det er de friske arbeiderne som ser ut til å ha minst endring i antall registrerte arbeidstimer. Det virker sannsynlig at endringene i arbeidstid i kontrollgruppene fra januar 2015 skyldes innføringen av A-ordningen, siden det er lite variasjon i gjennomsnittlig arbeidstid før januar 2015.

Figur 6 kan også studeres for å se om antakelsen om lik utvikling i fravær av uførereformen er realistisk. Det ser ut til at det er lite forskjell på utviklingen i arbeidstid mellom gruppene i forkant av reformen, og dermed ser det ut til at antakelsen om lik utvikling i fravær av reformen er gyldig. Den faste forskjellen mellom gruppene fjernes i gruppens differanse, og det er derfor ikke nødvendig at den rapporterte arbeidstiden er på samme nivå, så lenge utviklingen er lik.

Figur 7 viser andelen som er tilknyttet arbeidsmarkedet i de fire gruppene i analysen, der tilknytningen til arbeidsmarkedet er definert som at en person er registrert med minimum ett arbeidsforhold. Andelen i arbeid varierer med tid, og det er vanskelig å sammen-

likne forskjellen i endring i arbeidsmarkedstilknytning på tvers av gruppene. Det ser ut til at de med 100 prosent uføregrad og de med avviste uføresøknader har størst relativ endring i andelen som er tilknyttet arbeidsmarkedet, men nivåendringene må analyseres nærmere for å konkludere om det er forskjeller mellom gruppene. Fra den deskriptive statistikken i figur 7, ser det ut til at arbeidsmarkedstilknytningen i liten grad er påvirket av uførereformen.

Som i figur 6 kan det se ut til at de to kontrollgruppene i figur 7 ikke bryter antakelsen om lik utvikling i fravær av reformen når man ser på data før januar 2015. Utviklingen i alle fire gruppene er relativt lik over tid før reformen, og som nevnt over fjernes den faste forskjellen mellom gruppene i gruppens differanse. Det er derfor ikke nødvendig at den rapporterte arbeidstiden er på samme nivå, så lenge utviklingen er lik.

Konklusjon om den deskriptive statistikken

Den deskriptive statistikken tyder på at datasettet er balansert med hensyn til alder og uføregrad for gruppepopulasjonene over tid. Opplysninger om registrerte arbeidsforhold fra Aa-registeret, eller opplysninger som er betinget på data fra Aa-registeret, tyder derimot på at det har vært en endring etter reformdatoen. Dette er en indikasjon på at uføre-

reformen kan ha påvirket gruppen som er i arbeid etter reformen. Vi fortsetter analysen av uførereformen med en differanse-i-differanse analyse, for å studere forskjellene i utvikling mellom tiltaks- og kontrollgruppene. På den måten isolerer vi effekten av uførereformen fra endringene i det registrerte arbeidstilbudet som skyldes A-ordningen.

Resultater

Interaksjonsleddet **Tiltaksgruppe*2015** i tabell 3, 4 og 5 er et estimat på uførereformens effekt på utfallsvariabelen i regresjonen. Regresjonen estimerer dermed atferdsendringens effekt på arbeidstilbudet, og isolerer effekten av uførereformen fra rapporteringsendringen som kommer fra A-ordningen. Interaksjonsleddet estimerer endringen i de uføretrygdedes arbeidstilbud etter uførereformen, minus den endringen man forventer de uføretrygdde ville hatt i fravær av uførereformen (inkludert effekten av A-ordningen).

Hvem som utgjør kontrollgruppen og tiltaksgruppen for regresjonene står øverst i hver tabell. Ved å bruke friske og avviste som kontrollgrupper, antas det at disse gruppene er like mye påvirket av A-ordningen og andre faktorer som påvirker arbeidstilbudet som de uføretrygdde. Den deskriptive statistikken har vist validiteten i denne antakelsen.

Estimatene på uførereformens effekt på antall ukentlige arbeidstimer i tabell 3, viser at de som er 100 prosent uføretrygd har hatt en signifikant økning i arbeidstilbudet, både når vi sammenlikner med avviste uføresøkere og friske arbeidere. Gruppen med gradert uføretrygd har en signifikant økning i arbeidstid dersom friske brukes som kontrollgruppe, men vi finner ingen statistisk signifikant effekt av uførereformen dersom avviste uføresøkere brukes som kontrollgruppe.

Estimatene fra analysen viser minst effekt av uførereformen dersom de med avviste uføresøknader blir brukt som kontrollgruppe, og da er økningen 1,0 arbeidstimer per uke for personer med 100 prosent uføretrygd. For dem med gradert uføretrygd finner vi, i den samme modellen med avviste søkere som kontrollgruppe, ingen signifikant effekt av uførereformen på ukentlig antall arbeidstimer. Dersom de friske brukes som kontrollgruppe, finner vi en signifikant økning på 2,2 arbeidstimer per uke for personer med 100 prosent uførhet, og en signifikant økning på 1,0 timer per uke for dem med gradert uførhet.

Uføretrygdde med 100 prosent uførhet har vært mest begrenset av det gamle regelverket, siden de hadde det laveste inntektstaket (1G) før reformen. Det er derfor ikke uventet at estimatene viser at det nye regelverket har hatt en positiv effekt på arbeidstilbudet til denne gruppen. For personer med gradert ufør-

Tabell 3: Differanse-i-differanse estimater. Endring i arbeidstid

Kontrollgruppe Tiltaksgruppe	Avslag		Friske	
	100 % uføre	Gradert uføre	100 % uføre	Gradert uføre
Tiltaksgruppe	-7,568***	-6,382***	-10,187***	-7,260***
Standardavvik	0,3229	0,312	0,1063	0,0691
2015	1,928***	1,925***	0,758***	0,759***
Standardavvik	0,2471	0,2463	0,0038	0,0038
Tiltaksgruppe *2015	1,034***	-0,259	2,202***	1,033***
Standardavvik	0,261	0,2492	0,0832	0,038
Konstantledd	25,440***	25,469***	32,550***	32,500***
Standardavvik	0,3108	0,3098	0,0057	0,0058
Antall	182 664	487 201	27 942 966	28 247 503

Effekten av uførereformen i **fet**, med klynge-robuste standardavvik under.

Signifikansnivå *10 % ** 5 % *** 1 %

Kilde: NAV

Tabell 4: Differanse-i-differanse estimater. Prosentvis endring i arbeidstid

Kontrollgruppe Tiltaksgruppe	Avslag		Friske	
	100 % uføre	Gradert uføre	100 % uføre	Gradert uføre
Tiltaksgruppe	-0,478***	-0,242***	-0,513***	-0,266***
Standardavvik	0,016	0,0152	0,006	0,0032
2015	0,078***	0,078***	0,029***	0,029***
Standardavvik	0,0109	0,0109	0,0002	0,0002
Tiltaksgruppe*2015	0,075***	-0,014	0,122***	0,039***
Standardavvik	0,0119	0,011	0,0046	0,0017
Konstantledd	3,100***	3,101***	3,397***	3,395***
Standardavvik	0,0152	0,0151	0,0003	0,0003
N	182 664	487 201	27 942 966	28 247 503

Effekten av uførereformen i **fet**, med klynge-robuste standardavvik under.

Signifikansnivå *10 % ** 5 % *** 1 %

Kilde: NAV

Tabell 5: Differanse-i-differanse estimater. Endring i andelen som er i arbeid

Kontrollgruppe Tiltaksgruppe	Avslag		Friske	
	100 % uføre	Gradert uføre	100 % uføre	Gradert uføre
Tiltaksgruppe	-0,161***	0,036***	-0,292***	0,487***
Standardavvik	0,0056	0,002	0,001	0,0059
2015	0,012***	0,013***	0,013***	0,012***
Standardavvik	0,0027	0,0001	0,0001	0,0027
Tiltaksgruppe*2015	0	-0,023***	-0,003***	-0,019***
Standardavvik	0,0028	0,001	0,0003	0,0029
Konstantledd	0,214***	0,715***	0,692***	0,214***
Standardavvik	0,0056	0,0002	0,0002	0,0056
N	3 116 039	38 450 100	40 844 283	721 856

Effekten av uførereformen i **fet**, med klynge-robuste standardavvik under.

Signifikansnivå *10 % ** 5 % *** 1 %

Kilde: NAV

het ser det ut til at inntektstaket i det gamle regelverket ikke var en stor begrensning, og at de negative effektene fra reduksjonsmodellen motvirker de positive effektene av at inntektstaket er fjernet. Uførereformen har dermed hatt størst effekt på personer med 100 prosent uførhet når endringen i antall arbeidstimer analyseres.

Tabell 4 viser estimater gjort med en alternativ modellspesifikasjon, der modellen estimerer prosentvis endring i arbeidstid. Med avslåtte uføresøkere som kontrollgruppe, viser resultatene at uførereformen har

ført til at de med 100 prosent uføretrygd har hatt en økning i arbeidstiden på 7,5 prosent, mens reformen ikke har en statistisk signifikant effekt på arbeidstiden til personer med gradert uførhet. Med friske som kontrollgruppe har de med 100 prosent uførhet hatt en signifikant økning i arbeidstiden på 12,2 prosent, mens de med gradert uføreytelse har en signifikant økning i arbeidstiden på 3,9 prosent.

Resultatene i tabell 5 viser at uførereformen ikke har hatt en positiv effekt på sannsynligheten for at de uføretrygdene er i arbeid, der arbeid er definert som at en

person har minimum ett arbeidsforhold. Estimaten våre tyder på at det har vært en statistisk signifikant nedgang i sannsynligheten for at de med gradert uførhet er i arbeid etter uførereformen, uansett hvilken kontrollgruppe som brukes. Sannsynligheten har sunket med 1,9 prosent dersom de friske er kontrollgruppen, og med 2,3 prosent dersom avslåtte uføresøkere er kontrollgruppen.

For gruppen med 100 prosent uførhet finner vi også en signifikant nedgang i sannsynligheten for å være i arbeid, men bare dersom de friske brukes som kontrollgruppe. Da viser resultatene fra analysen en 0,3 prosent nedgang i sannsynligheten for at de 100 prosent uføre er i arbeid, mens når avslåtte uføresøkere er kontrollgruppe finner modellen ingen effekt av uførereformen.

Diskusjon

Resultatene av den gjennomførte analysen tyder på at enkelte med 100 prosent uføretrygd har tilpasset arbeidstilbudet under inntektstaket på 1G før uførereformen, for på den måten å unngå de negative konsekvensene av å overskride inntektsgrensen i det gamle regelverket. Resultatene tyder på at de med graderte uføreytelser ikke har vært begrenset av inntektstaket i det gamle uføreregelverket i samme grad som personer med 100 prosent uføretrygd. I begge tilfeller er avviste uføresøkere benyttet som kontrollgruppe, siden denne anses som den beste kontrollgruppen i analysen.

Dersom man måler endringen i sannsynligheten for at de uføretrygdene arbeider, påvirker ikke valget av kontrollgruppe estimatene i noen særlig grad. Estimaten våre viser at de med graderte ytelse har en viss reduksjon i sannsynligheten for å være i arbeid, mens uførereformen ikke har hatt en signifikant effekt på sannsynligheten for at de med 100 prosent uførhet er i arbeid. Igjen er estimatene gjort med avviste uføresøkere som kontrollgruppe.

Vi kan dermed konkludere med at de med 100 prosent uføretrygd har økt utnyttelsen av restarbeidsevnen sin etter uførereformen, mens de negative effektene av reduksjonsmodellen ser ut til å motvirke den positive

effekten av at inntektstaket er fjernet for personer som har gradert uførhet.

Resultatene tyder på at det kan være vanskelig å påvirke sannsynligheten for at de uføretrygdene går inn i arbeidsmarkedet uten å forandre kompensasjonsgraden i uføretrygden. Gruber (2000) viste i sin studie at økt kompensasjonsgrad gir et redusert arbeidstilbud blant uføretrygdene, og dermed kan det tenkes at arbeidstilbudet til de uføretrygdene i Norge vil øke dersom kompensasjonsgraden settes ned. I uførereformen i 2015 har det ikke vært et mål å sette ned kompensasjonsgraden til de uføretrygdene, og de økte skattene de uføretrygdene får som et resultat av at uføretrygden er gjort om fra pensjonsgivende inntekt til arbeidsinntekt, er kompensert ved at brutto uføretrygd er satt opp med et beløp tilsvarende skatteøkningen. En reduksjon i kompensasjonsgraden har dermed ikke vært brukt som et virkemiddel for å påvirke arbeidstilbudet til de uføretrygdene i forbindelse med uførereformen i 2015.

Selv om en reduksjon i den formelle kompensasjonsgraden mest sannsynlig ville ført til økt arbeidstilbud blant de uføretrygdene, vil dette føre med seg andre utfordringer, som fattigdom eller økt bruk av andre velferdsordninger, som for eksempel sosialhjelp. En endring i den formelle kompensasjonsgraden blir dermed en avveining mellom å ta vare på personer uten inntektsevne, eller å bruke økonomiske insentiver for å maksimere arbeidstilbudet til de uføretrygdene som har en restarbeidsevne.

For de 100 prosent uføre som har minimum ett arbeidsforhold, ser det ut til at økonomiske insentiver fungerer for å øke arbeidstilbudet målt i antall arbeidstimer. Samfunnets kostnader til denne gruppen går dermed ned etter uførereformen. Staten får økte skatteinntekter som følge av at de uføretrygdene har økte arbeidsinntekter, og avkortningen av uføretrygd mot arbeidsinntekt i reduksjonsmodellen reduserer utgiftene til uføretrygden. Dermed ser det ut til at de økonomiske insentivene i uførereformen fungerer for de uføretrygdene som er i arbeid, og disse resultatene er i tråd med det Kostøl og Mogstad (2014) fant da de studerte en liknende reform i det norske uføreregelverket fra 2004.

Et interessant funn er at det er de med dårligst helse (høyest uføregrad) som har respondert positivt på de økonomiske insentivene. Det er dermed ikke slik at dårlig helse, eller en høy uføregrad, betyr at man ikke har en restarbeidsevne. Denne kunnskapen kan overføres til andre helserelaterte ytelser, der endringer i regelverket også kan påvirke arbeidstilbudet til personer med dårlig helse.

Referanser

- Aakvik, A., A. Bjorvatn, T. H. Holmås og E. Steckmest (2001). *Endring i regler for uføre- og alderspensjonister – hvordan påvirkes arbeidstilbudet for disse gruppene?*, SNF rapport nr. 19/01.
- Angrist, J., og S. Pischke (2008). *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricists' Companion*, Princeton University Press, Princeton, NJ.
- Bound, J. (1989). «The health and earnings of rejected disability insurance applicants», *American Economic Review*, vol. 79, 482–503.
- Chen, S. og W. van der Klaauw (2008). «The work disincentive effects of the disability insurance program in the 1990s», *Journal of Econometrics*, vol. 142(2), 757–84.
- Folketrygdloven (1997). *Lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19*. Hentet 3.5.2016, fra Lovdata http://www.lovdato.no/all/hl-19_970_228-019.html.
- French, E. og J. Song (2014). «The effect of disability insurance receipt on labor supply», *American Economic Journal: Economic Policy*, vol. 6(2), 291–337.
- Friedberg, L. (2000) «The Labor Supply Effects of the Social Security Earnings Test.» *Review of Economics and Statistics*, 82 (1), 48–63.
- Gruber, J. (2000). «Disability insurance benefits and labor supply», *Journal of Political Economy*, 108(6), 1162–1183.
- Jacobsen, O. og O. Thune (2013). «Uførepensjon og gradering.» *Arbeid og velferd*, 2–2013, 69–75.
- Kostøl, A.R. og M. Mogstad (2014). «How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work», *American Economic Review*, vol. 104(2), 624–655.
- Laing, D. (2011). *Labor Economics: Introduction to Classic and The New Labor Economics*, 1. utg. New York, W.W. Norton & Co. 101–137.
- Maestas, N., K. Mullen og A. Strand (2013). «Does disability insurance receipt discourage work? Using examiner assignment to estimate causal effects of SSDI receipt», *American Economic Review*, vol. 103(5), 1797–1829.
- NOU 2007:4 (2007). *Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre*. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
- Prop. 130 L (2010–2011). *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)*. Oslo: Arbeidsdepartementet.
- Von Wachter, T., J. Song og J. Manchester (2011). «Trends in employment and earnings of allowed and rejected applicants to the social security disability insurance program», *American Economic Review*, vol. 101(7), 3308–29.

Appendiks

Tabell A1: Antall uføretrygdede etter uføregrad og måned

	1-30 %	31-40 %	41-50 %	51-60 %	61-70 %	71-80 %	81-90 %	91-100 %	Totalt
Juli 2014	434	468	28 228	10 615	6 222	5 989	2 794	252 992	307 742
August 2014	434	471	28 227	10 650	6 283	6 023	2 804	253 498	308 390
September 2014	427	468	28 183	10 689	6 317	6 046	2 818	253 450	308 398
Oktober 2014	431	478	28 207	10 753	6 356	6 094	2 844	254 092	309 255
November 2014	429	481	28 123	10 779	6 388	6 104	2 859	255 022	310 185
Desember 2014	433	484	28 156	10 815	6 425	6 107	2 863	255 412	310 695
Januar 2015	449	496	28 143	10 906	6 436	6 111	2 866	255 749	311 156
Februar 2015	162	181	28 042	10 711	6 132	5 765	2 522	257 382	310 897
Mars 2015	162	184	27 852	10 676	6 122	5 744	2 517	256 895	310 152
April 2015	164	189	27 822	10 675	6 106	5 753	2 533	256 912	310 154
Mai 2015	160	194	27 807	10 703	6 117	5 742	2 532	256 797	310 052
Juni 2015	163	206	27 810	10 722	6 137	5 771	2 543	257 209	310 561

Kilde: NAV

